Christiano Lectori
S. P. D.

HERMANNUS von der Hardt.

Etrum de Alliaco, *cardinalem*, doctrinâ & in Ecclesiæ salutem affectu *eminentissimum*, consiliis suis in Reformationis Ecclesiæ negotio IMPERATORI SIGISMUNDO ac universis Ecclesiæ capitibus olim subvenisse, ex superioribus satis abundeque elucet. *Ante Concilium Constantiense Oecumenicum* inchoatum, non solùm inchoandum illud esse suaserat, sed & quæ in eo tractanda momenta, sincere ac aperte monuerat. Uti ex duobus superioribus ejus opusculis, MSCtorum ope exhibitis, luculenter patet.

In ipso etiam *Concilio*, in quo Reformatorum certum erat definitum Collegium, non destitit priora sua consilia repetere atque confirmare vel & illustrare. Omnem sibi oblatam occasionem de hoc negotio arduo apud Imperatorem, in Nationum consessu, in publica Synodo agendi dicendique, lætus lubensque arripuit. Eandemque causam & *scriptis* complexus omnibus Concilii assessoribus enixe commendavit.

Hinc natæ variæ *orationes solennes* nostri *Alliaci*, in publico totius splendidissimi Concilii conspectu *de Ecclesiæ Reformatione* ut *inchoanda* ita & *perficienda* habitæ. Quas omnes huc referre nec locus, nec scopus, nec operis moles admittit. Legi possunt à cupido lectore in *Tomo I. operum nostri Cardinalis*, quæ *Argentinæ*

prodierunt *A.* 1490. Nec omnes ejus orationes in Concilio hac de re habitas impressas esse, lubentes fatebimur, qui permulta alia ejus scripta in Bibliothecis illustribus latere probe meminimus.

In Celeberrimo & MSCtorum olim copiâ ditissimo Helvetiorum Cœnobio *AUGIÆ DIVITIS* hodienum reperiuntur præclari aliquot *codices MSCti*, quibus *orationes Virorum magnorum, in Concilio Constantiensi* in æde Cathedrali in splendido consensu habitæ, à Benedictino istius Cœnobii Monacho in Concilio præsente exceptæ & collectæ, comprehenduntur. Vidit hos insignes *Codices MSctos*, præclara antiquitatis monumenta, in laudato *AUGIÆ DIVITIS* inclyto *Monasterio, Vir Illustris, JOHANNES ULRICUS PREGIZERUS, Sereniss. Wurtenbergensium Ducis Consiliarius excellentissimus, Historiæ antiquæ ac recentioris Germaniæ callentissimus.*

In his orationibus magnorum in Concilio virorum, *Francisci de Zabarellis Cardinalis, Henrici de Hassia, Johannis Spindleri, Johannis de Rocha, Jacobi Episcopi Placentini, Mauritii de Praga, Andreæ Episcopi Poznaniensis, Theodorici de Monasterio Episcopi Firmani, Eberhardi Baptizati Monachi ordinis S. Benedicti Abbatis, Matthæi de Anglia Aichstetensis sacerdotis, Johannis Zachariæ Legati Universitatis Erfordensis, Burckardi Vagrii Conventus Montispessulani, Alexandri Episcopi Placentinensis, Stephani de Praga, Jacobi Episcopi Laudensis, Johannis Huguonotti de Metis Licentiati Juris Legati universitatis Avinionensis, Johannis Zachariæ Theologiæ Professoris, Johannis Gersonis Cancellarii Parisiensis, Petri Bertrandi Cardinalis, Joannis de Goussuon*, nostri quoque *CARDINALIS CAMERACENSIS* sermones locum habent.

Memorabile præterea, in hoc *Codice MSCto Augiæ divitis*, à doctissimo illius Cœnobii Monacho Benedictino miserabilem & corruptissimum Ecclesiæ ac Reipublicæ illius temporis statum his describi verbis: *Recessit lex à sacerdotibus, Justitia à Principibus, consilium à Senioribus, fides à populo, à filiis reverentia, à subjectis charitas, à Prælatis religio, à Monachis devotio, à Monialibus honestas, à juvenibus disciplina, à clericis doctrina, à magistris studium, à scholaribus timor, à servitoribus æquitas, à judicibus integritas, à militibus fidelitas, concordia à civibus, communitas à rusticis, bonitas ab artificibus, veritas à mercatoribus, largitas à divitibus, castitas à virginibus, virtus & mœror à viduis, munditia & fiducia à conjugatis. Et nunc quid fratres, nisi venite ante Christum! Amen. Christus quasi nullus habetur, & à potentibus hujus seculi velut peregrinus reputatur.* Quod præcipuum omnino orationum illarum argumentum esse, vel ex sermonibus *Mauritii de Praga, Eberhardi Baptizati, Jacobi Episcopi Laudensis*, aliorumque clarorum virorum, quos proxime hoc *Tomo I.* ex variis aliis præclaris *MSCtis antiquis* exhibere animus est, elucescet.

Missis ergo tantisper illis, in *Petri* nostri *Cardinalis* orationes in Constantiensi Concilio dictas oculos nunc flectere par erit. Vehementer conquestus illo tempore *Petrus* hic de extrema Ecclesia-

stico-

ſticorum corruptione, in *oratione in Matth.* 20. de vinea domini, his inter alia uſus verbis: *Hodie prohdolor, fratres cariſſimi, plures Eccleſiaſtici viri, quia præmiſſis virtutum conditionibus privati ſunt, ſe in vineam Domini, non ex approbatione divina, ſed diabolica potius præſumptione, miſſos oſtendunt. Sunt enim plurimi, ut Gregorii verbis utar, qui intra ſanctam Eccleſiam culmen regiminis & gloriam affectant honoris, ſed quæſitum aut per ambitionem ſuſceptum curæ paſtoralis officium digne miniſtrare nequeunt, quia ad virtutis magiſterium ex ſola elatione pervenerunt. O elata nimium præſumptio. Dudum ſiquidem homines ſoliti erant per virtutem ad dignitates Eccleſiaſticas pervenire. Jam verò in Eccleſia Chriſtianorum fieri videmus, quod olim in politia Romanorum Saluſtius factum eſſe conqueritur: Furtim & per latrocinia potius quam bonis actibus ad honores & imperia nituntur. Et ut idem eleganter ait: Plurima fuere, quæ majores noſtros magnos fecerunt, quæ in nobis nulla ſunt: Domi induſtria, juſtitia foris, animus in conſulendo liber, neque delicto neque libidini obnoxius. Pro his nos habemus luxuriam, avaritiam, publice egeſtatem, privatim opulentiam: Inter bonos & malos diſcrimen nullum, ſive diſtinctio nulla eſt. Omnia præmia virtutis ambitio poſſidet. Magna ſunt hæc quæ lamentatur Saluſtius, ſed longe majora lamentabilioraque dixerim. Jam enim non ſolum inter bonos & malos diſcrimen nullum, ſed diſtincti magna longaque diſtantia. Nam mali in dignitatibus præſunt, boni vero indigniſſimis ſubjecti ſunt. Nec ſolum virtutis præmia poſſidet ambitio, ſed ut Boëtius dicit, Imperante malitia, virtus non ſolùm præmio caret, verùm etiam ſceleratorum pedibus ſubjecta calcatur. Ecce ergo quot & quanta mala ſequantur, quia ab imperitis & indignis Eccleſiaſticum regimen præſumptuoſa temeritate ſuſcipitur. Contra quos Dominus per prophetam conqueritur dicens: Ipſi regnaverunt & non ex me, principes extiterunt & non cognovi, Hoſ. 8. Nam ut in primo capitulo regulæ paſtoralis dicit Gregorius: Ex ſe & non ex arbitrio ſummi rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus nequaquam divinitus vocati, ſed ſua cupidine accenſi, culmen regiminis rapiunt potius quam aſſequantur. Hos ergo ſupremus viticola in vinea ſua permittendo tolerat, ſed eos profecto per judicium reprobationis ignorat. Unde talibus qui virtutes non habent, etiamſi miracula facerent, a Domino dicitur: Diſcedite a me, qui operamini iniquitatem, quia nunquam novi vos. Matt. 7.*

Eandem orationem replet *Petrus Alliacenus* & his querimoniis: *Hodie proh dolor, fratres cariſſimi, plures eſſe videntur in vinea Domini, qui omnino ſpiritualia & æterna poſtponunt, & corporalis ſuſtentationis quæſtum ac temporalis honoris faſtum cupiunt. De quibus conqueritur dominus per Prophetam: Vos depaſti eſtis vineam meam, Eſa. 3. Cum enim ſolùm hoc quærant, ut carnis voluptatibus & vanis honoribus paſcantur, & fructum divini operis non ſectentur, reſtat, ut Eccleſiaſtica vinea infructuoſa reddatur. Unde fit, quod per eundem Prophetam dicitur: Expectavi ut faceret uvas, fecit autem la-*

bruſcas, Eſ. 5. O miranda nimis & miſeranda mutatio. Jam enim vinea domini, quæ uvas virtutum feciſſe debuerat, labruſcas vitiorum facere comprobatur: Et quod horrendo monſtro ſimillimum eſt, uvæ in labruſcas, i. e. virtutes in vitia transformantur, ac juxta Senecæ ſententiam: Ideo deſiit remedii locus, quia quæ fuerunt vitia, mores fiunt. Ecce enim, ut Bernardus ait: Parcitas putatur avaritia, ſobrietas auſteritas creditur, ſilentium triſtitia reputatur: Econtra vero remiſſio diſcretio dicitur, effuſio liberalitas, loquacitas affabilitas, cachinnatio jucunditas, mollicies veſtimentorum & equorum faſtus honeſtas, lectorum ſuperfluus cultus munditia.

Claudit hanc orationem *Alliacus* his votis: *Oremus dominum, fratres cariſſimi, ut ab hujusmodi belluis monſtroſisque beſtiis Eccleſiaſticam vineam eripiat, & nos ceterosque viros Eccleſiaſticos idoneos ſibi miniſtros & tales operarios efficiat, de quibus ad ejus laudem & Eccleſiæ utilitatem ſinguli dicere valeant præmiſſam Chriſti ſententiam; Miſit illos in vineam ſuam.*

Magnæ huic Eccleſiaſticæ calamitati remedia quæſita & ex parte admota eſſe in Concilio Conſtantienſi, commemorat *Alliacenus* aliis orationibus in Concilio habitis. Scilicet A. 1417. medio quadrageſimæ, in ſermone publico ſuper hæc verba, Lætare Hieruſalem, inter alia ita infit: *De quo in Evangelio legitur: Videns Jeſus civitatem Jeruſalem flevit ſuper eam; Non ad illam utique, ſed ad te univerſalem Eccleſiam militantem ſpectat; Et ad hoc ſacrum generale concilium, te repræſentantem, maxime pertinet, quod hodie canendo dicitur: Lætare Hieruſalem. Sed jam videre mihi videor matrem Eccleſiam triſtem & lacrymoſam ad hæc queruloſe reſpondentem atque dicentem: Quomodo fiet iſtud? O fideles filii, quomodo aut quo pacto lætari potero, quæ triſtitiæ cauſas ſignaque triſtium eventuum undique conſpicio. Ecce inquit ipſa. Ecce ego mater olim felici prole fecunda, jam diu & prob dolor nimis a reprobis filiis, quos enutrivi & exaltavi, ſpreta ſum. Nec ſpreta ſolùm, ſed non minus quam vetus illa Hieruſalem multipliciter conculcata. Ego dudum à Chriſto ſponſa mea ſupra firmam petram fundata, ejus ſanguine conſecrata, Apoſtolorum prædicatione ſolidata, tot Martyrum totque ſanctorum meritis & virtutibus aucta, tam magnifice principum & Chriſtiani populi devotione dotata, tam diuque divitiis & honoribus proſperata, jam innumeris periculis & adverſitatibus circumdata ſum, & ex longa malorum experientia timeo præcipitium ad pejora. Heu heu videtis ô fideles filii videtis me matrem veſtram, Chriſti ſponſam, multipliciter diviſam, mirabiliter laceratam, miſerabiliter deformatam. Si hæc piis oculis videtis, utique lacrymari magis vobis convenit quam lætari, mihique dulcius eſt meam deflere triſtitiam, quam audire, Lætare Hieruſalem.*

Quibus Eccleſiæ lacrymis ſolatium ſubdit *Alliacus* ex Concilii Conſtantienſis ope petitum. *Ad hujusmodi*, inquit, *lacrymoſas querelas matris Eccleſiæ devoti ejus filii in hac ſacra ſynodo congregati, eam conſolando reſpondent: Lætare Hieruſalem, Exulta Chriſti ſponſa, o-*

ſa, omnium fidelium mater Eccleſia. Quia cauſam hujus lætitiæ & exultationis tuæ ſequentia introitus Miſſæ verba declarant, quibus dicitur: Conventum facite, i.e. ad generale concilium convenite, omnes qui diligitis eam, qui ideo filiali devotione ex matris dilectione conveniſtis, ut eam diviſam reunire, laceratam reparare, & deformatam reformare, divina favente gratia valeatis. Et quia hoc pie ſperandum eſt, ideo ſubditur: Gaudete in lætitia, qui in triſtitia fuiſtis. Præceſſit igitur magna triſtitia, ſed jam major lætitia ſubſequatur. Fiat cauſa majoris lætitiæ prioris triſtitiæ memoria. Sic enim juxta Virgilii ſententiam, Præterita olim mala meminiſſe juvabit. Scimus itaque, multas cauſas multaque ſigna præceſſiſſe triſtitiæ & mœroris, diſcordiæ & furoris, miſeriæ & doloris, cauſas videlicet atque ſigna ſchiſmaticæ diviſionis & Eccleſiaſticæ deformationis. Jam verò quid gaudenter referimus? Videmus ſigna jucunditatis & lætitiæ, ſigna caritatis & concordiæ, ſigna proſperitatis & complacentiæ, ſigna videlicet pacificæ unionis & reformationis Eccleſiaſticæ. O mirabilis mutatio dexteræ excelſi. O præclarum diem, & quem merito fauſtum dixerim, ſub quo hoc fieri contigerit! O beatos oculos, qui hoc videre meruerint, o felicem locum, hanc videlicet Conſtantienſem civitatem, quam dominus ad hoc eligere dignatus eſt. Sed magis laudanda atque extollenda immenſa Dei clementia, quæ pulſis præteritis malis tam ingens ſuæ largitatis beneficium conferre diſpoſuit. Eja igitur poſt tanta tamque triſtia mala horrendi ſchiſmatis, quæ mens humana vix rememorare ſufficiat, jam merito lætetur Hieruſalem, jam exultet & gaudeat mater Eccleſia de innumeris & inenarrabilibus bonis, quæ ex hac unione ſimul ac reformatione ſperamus. SPERAMUS equidem VERAM UNIONEM NON ABSQUE REFORMATIONE: SPERAMUS VERAM REFORMATIONEM NON ABSQUE UNIONE. UNA QUIPPE SINE ALTERA ESSE NEQUIT, dicente Pſ. Juſtitia & pax ſe oſculatæ ſunt. Hæ duæ, teſte Auguſtino, ſorores ſunt & ſeſe inſeparabiliter comitantur. SI ERGO UNIONIS PACEM QUÆRIMUS, REFORMATIONIS JUSTITIAM PROSEQUAMUR.

Impenſum Alliaci deſiderium ſeriæ reformationis Eccleſiaſticæ, in Concilio Conſtantienſi quæſitæ ac expectatæ, *præcipuumque* adeo *orationum ejus in Concilio hoc habitarum argumentum* ex dictis ſatis ſuperque patet. Ut ex aliis ejus orationibus ibidem publice dictis plura hic afferre non ſit neceſſe Alliaceni voti teſtimonia. Ne quid verò deſideretur, ſub finem hujus opuſculi Alliaceni, aliorum ejus ſermonum, quos *in Concilio* iſto *de Eccleſiæ Reformatione* habuit, ſummam pertexemus.

Ceterum præter Orationes illas ſolennes, variis etiam *ſcriptis* ardentia pectoris ſui vota atque deſideria univerſo *Concilio præſenti* cum expoſuerit: Excellit in his præſens celebre opuſculum *de Reformatione Eccleſiæ.* Qui *ante Concilium* plus ſimplici vice jam monuerat, indigere Eccleſiam ſui temporis ingenti emendatione, quique momenta reformationis præcipua notaverat, medelamque corruptioni adhibendam deſignaverat: *In ipſo* quoq; *Concilio* in conſpectu

ſpectu ſummorum totius Chriſtiani orbis capitum eadem repetere, urgere atque illuſtrare *hoc opere* enixe laboravit.

Ante omnia *Concilia generalia* frequentius celebranda eſſe monet. Ut communibus Eccleſiaſtici ſtatus defectibus communis adhibeatur medicina. In ſingulis etiam regionibus, Chriſtiano nomine inſignitis, *Concilia provincialia* ſingulis ad minimum triennis inſtituere ſuadet, exemplo primæ Eccleſiæ. Damna ex neglectu horum provincialium Conciliorum orta enumerat. Dubia & generalibus & provincialibus conciliis objecta ſolvit. Commoda, in Eccleſiam ex illis celebratis orta commendat. Illos reprehendit, qui illis obſtiterint & adhuc obſtent. Momenta in Generali Concilio pertractanda recenſet. *Curiam* præcipue *Rom.* ſui ævi emendatam cupit. *Cardinalium* ſtatum in meliorem formam redigi optat. Unde & quo numero ſint adſciſcendi, indicat. *Onera* nimis gravia *Eccleſiis* per Ro. curiam olim *impoſita* levare & exactiones mitigare jubet. *Functiones Eccleſiaſticas* rite vult diſtribui. *Excommunicationes* nimis frequentes dicit reſtringendas. *Epiſcoporum doctrinam* & bonos characteres poſtulat. *Titulares Epiſcopos* repudiat. Legitimorum *Epiſcoporum officia* in viſitationibus provincialibus determinat. Eorum in Eccleſiis præſentiam requirit. *Viſitationis provincialis* ſalubres regulas definit. *Simoniæ* obviam quo pacto decenter eatur obſervat. *Canonum Eccleſiaſticorum* moderationem ſubinnuit. *Templorum ac feſtorum dierum* religioſitatem limitat ac circumſcribit. *Monachorum* porro ordines minuendos ait. Ordinem mendicantium Eccleſiis oneri porro eſſe vetat. Quæſtores illorum prædicantes coercere jubet. Studia & victum rigoremque quorundam moderatur. Ad *officia Eccleſiaſtica* dignos vocat, indignos ab illis arcet. Doctos & bene meritos commendat. Promotiones ad ſacra officia ab abuſibus liberat. *Diſtributionem* quoque *graduum Academicorum* ſuis circumſcribit limitibus. *Lectiones Academicas* ad verum uſum revocat, linguarumque ſtudium inculcat. *Concubinas* Eccleſiaſticis prorſus denegat. *Sacerdotum ignorantiam* perſtringit. *Bibliothecas* Eccleſiarum inſtruit, & in illis *Conciliorum Tomis* haud poſtremum aſſignat locum. *Principes* denique & *aulicos* amat Chriſtianos. *Principum filios* literis imbui gaudet. Plebis ſuperſtitionem Principum cura aboleri expetit. Principibus Eccleſiæ ſuæ reformationem vindicat. Illorum erga Concilia generalia affectum celebrat. *Concilii generalis* diſtributionem per nationes, qualis erat in Conſtantienſi præſente, diſſuadet, aliamque per provincias præfert. *Concilii generalis* qui præcipui *Aſſeſſores* conſtituendi ſint deſcribit. Provincialia Concilia requirit ante quam Generalia inchoentur. Principes poſtremo ad Eccleſiæ reformationem ſerio invitat. Eccleſiaſticos omnis corruptionis originem eſſe pronunciat. Quosdam tamen in clero bonos excipit.

Prodiit quidem ſed maculatum atque non ſatis integrum *hoc Alliacenum opuſculum* in ſuperioris ſeculi exordio, h. t. *De Emendatione Eccleſiæ libellus, a Reverendiſſimo Domino Petro de Alliaco Cardina-*

Cardinali Cameracensi Patribus olim oblatus in Concilio Constantiensi congregatis, quod Christianissimus Princeps Sigismundus Augustus convocarat, non tam ob Ecclesiæ concordiam quam communis morum emendationis spe. Quæ quo minus processerit, per hunc non stetit, sed per Ecclesiasticos &c. Primus hic editor anonymus, videtur fuisse *Ulricus ab Hutten*, *Eques Francus*, vir literatissimus, & Manuscriptorum scrutator sedulus, sed & vehementiori affectu præditus. *Præfationem* opusculo præmisit, quâ Sigismundi Imperatoris incomparabile pro Ecclesiæ salute studium deprædicat. *Cujus cor tam est lapideum*, inquit, *quod non commoveatur? Cujus oculi tam sicci sunt, ut non madescant undis lacrymarum, qui cogitet, quid intentatum reliquerit Christianissimus ille Princeps Sigismundus Augustus, quo dissentientes in concordiam redigeret Pontifices, ut tandem rempublicam Christianam pulchre emendatam ad evangelicam amussim cerneret prius quàm vita fungeretur? Indixit Concilium in Constantia Germaniæ. Ipse in Britanniam navigavit, in Arragoniam profectus est, Galliam adiit, amore concordiæ. Quam ubi tandem obtinuisset, & jam Oddo Columnensis in Pontificem electus esset, exuberanti gaudio velut extra se raptus plane sperabat Ecclesiasticos proceres emendationi publicæ statim operam daturos.* Dolet vero Huttenus, spe sua excidisse Sigismundum. Quod deplorabant plerique illius ætatis viri maximi ac religiosissimi. Quia in Concilio dissensiones ortæ de reformationis ordine, an prius desiderata Reformatio suscipienda atque perficienda, an potius novus ante Papa eligendus à quo reformatio dirigenda. Pro quo posteriori *Alliacenus* pugnavit. Memorat dein Huttenus, idem cum Sigismundo animi habuisse *Petrum de Alliaco*, qui imbutus aliàs Theologia scholastica, temperare sibi non potuerit, quin hunc libellum, pro publica morum emendatione à se conscriptum, Patribus in Constantia Germaniæ jussu Cæsaris Sigismundi congregatis offerret. Ceterum eventum votis non semper respondere, in magnis æque ac parvis negotiis, dies docet. Ut eapropter æquo potius animo cuncta sint accipienda fata. Quod docere nos poterat Salomon, Rex sapientissimus, in suo Ecclesiaste.

Primam hanc editionem expressit extemplo *Ortvvinus Gratius*, *Coloniensis Academiæ Professor*, *in suo Fasciculo Rerum expetendarum*, *Col.* 1535. servata plane & inscriptione & præfatione Hutteniana, maculis etiam non expunctis.

Quoniam verò has præclaras Concilii Constantiensis partes, similesque, non ex dubiis quibuscunque codicibus impressis, sed ex *antiquissimis* fideque dignissimis *MSCtis* repetere clementissime mandavit SERENISSIMUS PRINCEPS RUDOLPHUS AUGUSTUS: Hinc præsens etiam *monumentum Alliacenum* ex nobilissimo *Codice MSCto*, ad Concilii ætatem spectante, in AUGUSTISSIMA BIBLIOTHECA CÆSAREA VINDOBONENSI cum aliis curate servato, depromere divinâ Cæsareaque augustissima gratia datum.

Est hoc *MSCtum* multo correctius editis. Neque prætereundum plane, quod in prima *Hutteniana* editione, alteraque *Coloniensi* ac reliquis memoretur, scriptum editumque hoc esse opusculum à Cardinale in Concilio *A.* 1415. *Cal. Nov.* In *MSCto* verò *CODICE VINDOBONENSI* annus designatur proximus, his verbis ad calcem operis adjectis: *Scriptum Constantiæ Anno Domini Millesimo CCCC XVI. die prima mensis Novembris.*

Ut & in hoc *temporis* momento, præclara operis hujus circumstantia, *MSCtus* hic *CODEX VINDOBONENSIS* editos longo intervallo post se relinquat. Scripserat ac publicaverat in Concilio *A.* 1416. *die* 1. *mensis Octobr.* publicâ recitatione in Ecclesia S. Pauli, celebre opus *De Ecclesiastica potestate*, teste *MSCto VINDOBONENSI.* Posthæc, uno duntaxat mense elapso, præsens *De Reformatione Ecclesiæ* opus Concilio publice exposuit, A. 1416. d. 1. Nov. Eundem horum suorum monumentorum ordinem ipse notavit *Aliacus* in ipso hoc libro, *cap.* 2. *sub fin.* Vid. *infr. f.* 418.

Quod autem *in Capita* liber non esset in MSCto distinctus, pro antiquo more: Fas nobis esse putavimus in *Capita* dividere ac congruis *argumentis* ornare, ut hodierno legentium palato tenui hoc condimento inserviremus.

Inscriptionem libelli in MSCto Codice offendimus hanc: *Incipit tractatus Cardinalis Cameracensis De Reformatione Ecclesiæ, editus Constantiæ in Concilio Generali.* Leviter mutasse, aut ad argumentum libri sollicitius aptasse titulum, fas fuerit.

De cetero nostram ætatem hæc non afficiunt, quæ tot seculorum intervallo ante nos gesta. Intuemur hæc eminus, tanquam in specula, longissime à nobis & tempore & moribus remota. Tantoq; tranquilliori animo hæc universa contemplamur, quanto videntur secula nostra cultiora atque majoribus prudentiæ præsidiis instructa. Quæ sunt orbis fata, disparia, ob varia virtutum ac vitiorum intervalla. Exempla verò majorum trahunt nos in sincerum Dei cultum, impensum Ecclesiæ amorem, devotamque Imperatoris venerationem, juxta effatum Christi: DEUM time ac REGEM honora.

PE-